

physice, quia voluntas non conjungitur objectis, etiam physice ac permanenter, nisi per habitus sibi inherentes; sola autem gratia infusa in animæ essentia, præcise spectata, non est retractatio prioris peccati, cum non sit actio libera nec voluntaria; ergo, vel ad remissionem peccati non est necessaria illa mutatio in ratione voluntarii, vel, si necessaria est, per aliquem proprium actum ejus facienda est, et ita falsa erit doctrina de possibili remissione peccati per solam infusionem habituum.

11. Placitum aliorum infringitur. — Atque ita nonnulli defensores contrariae opinionis, ut consequenter loquantur, ab illa doctrina recedunt, dicentes non posse peccatum remitti etiam per habitualem gratiam infusam, sine aliquo actu peccatoris, quo formaliter vel virtute peccatum prius commissum detestetur, utique, vel per aliquam displicantiam prioris peccati, vel per famorem Dei, vel per voluntatem redeundi in Dei amicitiam, vel acceptandi gratiam ejus, si offeratur, vel saltem remissionem ejus. Sed hæc sententia satis impugnata est, et per se videtur incredibile non posse Deum, infundendo gratiam, simul velle peccatum remittere, nisi homo etiam velit vel consentiat, cum ille actus hominis nullo modo sit causa formalis talis effectus; nec sufficiens ratio reddi potest cur sit conditio quasi essentialis. Item, quia illa retractatio potest esse per actum mere naturalem, ut patet in statu puræ naturæ, et simili actu posset nunc Deus esse contentus, si voluisset; non videtur autem verisimile actum mere naturalem esse conditionem adeo necessariam ad effectum supernaturalem vel inherenteris gratiae, vel gratuitæ remissionis offendæ divinæ. Item ille actus etiam nunc non requiritur ut coexistens remissioni peccati, sed sufficit præcessisse, ut patet in eo qui antea attritus postea justificatur dormiens; at vero attritus quea præterit nullo modo abstulit vel diminuit peccatum habituale permanens, sed solum in acceptatione Dei reliquit animam præparatam ad remissionem peccati per sacramentum recipiendum, quam nunc præbet, media gratia, ex divina institutione, et posset Deus illam præstare, etiam sine habitu gratiae; ergo etiam sine illo præterito actu, cum nullam mutationem permanentem in anima fecerit.

12. Falsitas illius placiti ostenditur. — Denique tota ratio excogitandi tantam necessitatem hujusmodi actus supponit falsum fun-

damentum, nimirum, peccatum semel commissum esse irremissible, donec sit aliquo modo ab homine retractatum. Nam homo non facit illud remissibile per suum actum, sed ipsum natura sua tale est, quatenus est objectum divinæ misericordiae et potestatis. Neque, ut sit remissibile, oportet ut fiat involuntarium per subsequentem actum, quia nunquam potest esse involuntarium elicitive, ut sic dicam, sed solum objective, quatenus esse potest objectum subsequentis displicantiae; illa autem denominatio objective licet fundetur in actu, qui est congrua dispositio ad placandum Deum, non tamen ostenditur, neque est quasi essentialis conditio ut peccatum sit remissibile, ut ex responsione ad fundamenta contraria magis constabit. Nunc ergo ex his omnibus talis potest concludi ratio: nam remissio peccati formaliter ac præcise sumpta non dicit actionem physicam Dei ad extra, sed tantum denominationem ab actu interno Dei cum respectu temporali ad moralem effectum factum in homine; ergo per se, et intrinsece non requirit mutationem physicam in homine cui fit talis remissio; ergo non est talis mutatione simpliciter necessaria ad effectum talis remissionis, qui est vera destructio peccati, seu vera translatio hominis ab statu peccati ad statum carentiae ejus, qui a Doctoribus statutus innocentiae in bono sensu appellatur, licet non sit translatio ad statum justitiae, sanctitatis, vel amicitiae; hæc enim separabilia sunt. Primum, antecedens probatur, quia loquimur in casibus in quibus non fit remissio quoad carentiam realem habitus gratiae, quia vel non supponitur talis carentia, vel non intervenit talis carentia, et ideo tolli non oportet, ut in casibus supra numeratis. Imo etiam nunc remissio peccati est aliquid ultra physicam infusionem gratiae, et ultra omnem actum peccatoris, ut supra probatum est; ergo remissio hæc præcise spectata non consistit in actione physica Dei ad extra. Et inde est evidens prima consequentia, quia si ex parte Dei non est actio physica, nec ex parte hominis potest esse physica mutatio, cum hæc non nisi ex actione Dei esse possit. Secunda item consequentia probatur, quia voluntas Dei efficax est, et sola sufficiens ad remittendum peccatum homini non resistenti per actuale peccatum, etiamsi illi non cooperetur per actum contrarium, ut magis ex responsione ad contraria fundamenta constabit.

13. Repugnantia objicitur primo. — Primo ergo solet ostendi repugnantia in hoc modo

remittendi peccatum, quia esse in peccato nihil aliud est quam peccasse et peccatum non retractasse; sed ex his duobus primum non potest auferri, quia ad præteritum non est potentia; ergo sine secundo, id est, sine retractatione peccati, vel formaliter, vel virtuali, vel saltem eminenti, qualis est in infusione gratiae, non potest auferri a peccatore status peccati, seu esse in peccato; ergo sine mutatione physica non potest ille status auferri. Confirmatur ac declaratur, quia esse in peccato includit relationem fundatam in actu præterito; ergo non potest auferri nisi ablato fundamento; sed illud fundatum in se auferri non potest, quia fieri non potest quinactus ille fuerit præteritus; ergo necesse est auferri ponendo fundatum aliquod contrarium illi, quod non est, nisi retractatio illius actus, quæ fieri ab homine, vel in homine, sine illius physica mutatione non potest.

14. Infringitur repugnantia. — Respondeamus statum peccatoris, seu esse in peccato, neque formaliter neque adæquate explicari per illas duas partes, scilicet, commisso peccatum et illud non retractasse. Unde in rigore major propositio in argumento assumpta falsa est, et ab arguentibus nullo sufficienti testimonio vel efficaci ratione probata. Nos autem probamus esse falsum, quia fieri potest ut peccatum jam commissum non solum sit præteritum, sed etiam sit retractatum, et nihilominus homo maneat peccator, et sit in peccato; ergo esse in peccato non dicit tantum illa duo. Antecedens patet de facto in homine detestante sua peccata per attritionem, et non suspiciente sacramentum, et de possibili in homine contrito, cui Deus nollet remittere peccatum, quod facere posse supra diximus; tunc ergo maneret homo peccator, et in peccato, non obstante retractatione. Item e contrario stare possent illa duo, scilicet, peccasse, et non retractasse per contritionem veram, et nihilominus auferri ab homine peccatum, seu esse in peccato. Nam in lege veteri vel naturæ, vere dici poterat esse in peccato, includere hæc duo, commisso peccatum et non retractasse illud per contritionem, imo etiam cum illis converti, et nihilominus non recte diceretur formaliter in illis consistere hoc, quod est esse in peccato, quia nunc videmus aliquem, qui peccatum commisit, et per contritionem non retractavit, jam non esse in peccato, quia alia via remissionem illius consecutus est, utique per attritionem cum sacramento. Unde neque nunc etiam forma-

liter dici potest, esse peccatorem, seu in peccato, consistere formaliter in peccasse, et non retractasse, saltem per attritionem supernaturalem, quia posset Deus sine tam perfecta attritione, imo sine ulla remittere peccatum de potentia absoluta, saltem per infusionem habitus, ut ostensum est. Quod vero additur de retractatione eminentiali, et in solo nomine consistit, quia revera per habitus nulla fit retractatio, ut probavi, et est quædam petitio principii. Nam hoc quod est esse in peccato, definitur addendo sub disjunctione tales negationes, que non possint auferri sine mutatione physica, et ita conficta est descriptio ex privata opinione, non vero est ratione probata, vel ex communi consensu, aut modo concipiendi desumpta.

15. Quid sit esse in peccato, seu status peccati. — *Ad confirmationem.* — Dicimus ergo statum peccati, seu esse in peccato, melius et certius per aliam negationem additam commissioni peccati describi; itaque esse in peccato est peccasse, et Deum offendisse, et illi non satisfecisse, neque ab ipso veniam obtinuisse. Ita Joann. Medina, dicto Codice de Poenitent., tractat. 1, quest. 7. Est enim illa regula certior et infallibilior; quiequid enim homo operetur, vel licet per habitus mutetur, si a Deo veniam et remissionem non obtinet, semper erit in peccato; et e contrario, licet peccaverit, si Deus jam remisit, in peccato non erit. Estque hæc descriptio magis consentanea Augustino, lib. 1 de Nuptiis, cap. 26, dicenti: *Sicut eorum peccatorum, quæ manere non possunt, quoniam cum fiunt prætereunt, reatus tamen manet, et nisi remittatur, in æternum manebit, sic illius concupiscentia, cum remittitur, reatus auferitur.* Hoc est enim non habere peccatum, reum non esse peccati, quod late prosequitur, et concludit: *Manent ergo, nisi remittantur.* Unde e contrario, si remittantur, non manent, etiamsi retractata non sint. Atque ita solvit etiam confirmatio; nam esse in peccato, dicit quidem relationem ad actum præteritum, non tamen ut præteritum tantum, sed simul ut non remissum, et ideo per remissionem potest cessare illa relatio, quæ cum rationis sit, potest sine mutatione reali auferri.

16. Secunda repugnantia quæ objicitur. — Secundo argumentantur, quia Deus non potest sola sua voluntate destruere quod sua voluntate factum non est, neque ab ipso conservatur; sed hujusmodi est peccatum, et haec denominatio, quæ est esse in peccato; ergo,

si homo non mutetur physice aliquo modo, et per illam mutationem destruatur peccatum, fieri non potest ut Deus sola sua voluntate illud destruat. Unde talis remissio non esset vera ablato peccati, sed sola non imputatio, vel tectio, ut dicebant hæretici hujus temporis. Et confirmatur, quia esse in peccato est denominatio realis; ergo impossibile est illam auferri, non facta mutatione in aliquo extre- morum. Probatur consequentia, quia non potest fieri transitus ab affirmativa vera in contradictoriā negativam veram sine mutatione; sed hic transitus fit, cum homo transit ab esse in peccato ad non esse in peccato; ergo intervenit mutatio; sed non Dei; ergo ipsius hominis. Quod autem illa mutatio debeat esse physica, probatur, quia esse in peccato est denominatio vera et realis; ergo habet ali- quod fundamentum physicum et reale; ergo non potest tolli, nisi tollatur illud fundamen- tum; at fundamentum tolli non potest per solam ablationem actus quo commissum fuit peccatum, quia jam ille actus non est, et nihilominus illa denominatio durat; ergo ne- cesse est ut tollatur per aliquam mutationem physicam et positivam peccatoris.

17. *Improbatur secunda repugnantia.* — *Ad confirmationem.* — Ad argumentum, respondeo negando primum antecedens; jam enim supra ostendi quod, licet in rebus physicis non contingat destructio sine actione contra- ria, vel sine suspensione influxus, quia semper pendent a Deo in conservari, in his denomi- nationibus moralibus potest sufficere volun- tias Dei ad tollendas illas sine mutatione physica; sic enim potest sua voluntate dissol- vere vinculum matrimonii, et remittere votum et peccatum veniale, ut sequenti capite ostendam. Neque in hoc potest ex parte ef- fectus ostendi repugnantia, cum revera possit aliquo modo destrui, neque ex parte Dei ad- mittenda est, cum sit omnipotens. Unde nego in eo casu solum tegi aut non imputari pec- catum ad poenam, nam vere tolleretur, quia ad hoc sufficit voluntas efficax, et remissio Dei. Unde ad confirmationem concedo esse necessariam aliquam mutationem in homine, non tamen physicam, sed moralem. Ad probationem autem de mutatione physica, respondeo hanc denominacionem, quæ est esse in peccato, esse realem ad modum denomi- nationum moralium, quæ sunt reales, quia proveniunt ab actu reali præterito, vel a pri- vatione reali. In præsenti ergo duo concur- runt, ut dixi, ad illam denominationem, sci-

licet, peccasse, et Deum non remisisse pecca- tum; hæc autem negotio auferri potest sine mutatione physica peccatoris, ut jam decla- ratum est, quia remissio, ut sic, non consistit in physica actione. Neque ad hoc est neces- saria mutatio ex parte Dei, quia sufficit æter- na voluntas ita determinata libere pro tali, vel tali tempore, ut jam dicam.

18. *Tertia objectio.* — Sed contra hoc obji- citur tertio, quia actus liber Dei non potest esse particularis, et distinctus ratione ab aliis, nisi propter habitudinem aliquam rationis ad particularem effectum physicum, qui sine tali actu esse non possit, neque actus ipse sine tali effectu; sed voluntas remittendi peccatum est actus liber et particularis, et distinctus ratione ab aliis; ergo non potest intelligi sine aliqua speciali mutatione physica, quæ nec- essario sequatur ex tali actu, et esse non possit sine illo. Major probatur, quia actus liber Dei non est per efficientiam intra ipsum Deum, sicut est in nostra voluntate; ergo non potest intelligi quomodo contineat usum libertatis sine respectu ad novum effectum.

19. *Dissolvitur.* — Respondeo breviter ne- gando majorem; ad probationem autem dici- mus probare quidem esse necessarium ali- quem effectum, non tamen probat illum ef- fectum necessario esse debere physicum, nam sufficit moralis. Deinde hoc probamus manifesta inductione in exemplis adductis de peccato veniali et voto, et idem patet in re- missione poenæ, de qua nemo negat posse a Deo fieri sine mutatione physica peccatoris, et tamen fit per actum liberum. Imo et de peccato originali idem fatetur Vasquez, qui maxime solet hoc argumentum urgere, cum tamen æque in illo peccato procedat, quia Deus non potest auferre originale peccatum, aut debitum habendi gratiam, sine actu libero, et tamen id facere potest sine physica homi- nis mutatione. Ratio denique est, quia volun- tas divina, propter suam infinitam emin- entiam, potest facere in tempore per suum ac- tum æternum, et sine mutatione sui, quie- quid ad extra fieri potest, sive physicum, sive morale. Item potest facere quicquid po- test facere homo per suos actus liberos, quod alias bonitati divinæ non repugnet. Potest ergo suas remittere offensas, prout voluerit, multo facilius quam homo possit.

20. *Instantia ultima.* — Sed instabit tan- dem aliquis, quia in peccato actuali non so- lum invenitur ratio offense seu injuria di- vi- næ, sed etiam intrinseca inordinatio, quate-

nus per illud recta ratio violatur, et natura ipsa rationalis deturpatur; ergo, transacto actuali peccato, manet homo in peccato, non solum quia manet offensus Deo et dignus odio illius, et consequenter dignus poena propter injuriam Deo factam et non compensatam, sed etiam quia in se manet turpis et dignus odio et poena, ratione actus contra rationem com- missi, ita ut, licet fingamus in peccato non esse rationem injuriae contra Deum, sed so- lam illam maculam moralem contra dignita- tem naturæ rationalis, nihilominus intellige- mus tales hominem manere in peccato. At vero, licet Deus remittat offensionem suam, et consequenter per extrinsecam condonationem auferre possit maculam, quatenus speciali modo reddebat peccatorem dignum odio Dei, non tamen videtur posse auferre maculam ejusdem peccati, prout est contra rationem, et reddit hominem turpem, et quasi dignum odio abominationis, non ex pec- culiari relatione ad Deum, sed absolute, et in se; ergo non potest simpliciter et radiciter tolli peccatum per condonationem extrin- secam, sed necessarium est ut homo a se il- lam turpitudinem per aliquem actum contra- rum excludat. Major per se clara videtur. Minor probatur, quia per extrinsecam condonationem solum potest remitti debitum perti- nens ad eum cui injuria facta est, nam ea de causa potest illam remittere, et consequenter destruere seu auferre illam deformitatem quæ in injuria fundatur, quod secus est de altera quæ ex sola malitia agendi contra rationem naturalem relicta est.

21. *Satisfit ultimæ objectioni.* — *Probatur resolutio, primo ex S. Thoma.* — Respondeo negando primam consequentiam; nam, licet in peccato sit malitia conversionis et aversionis, nihilominus transacto actu peccati, non cen- setur manere in homine peccatum, prout habet rationem culpæ, nisi quatenus homo, ratione injuriae Deo factæ, illi manet in visus, et dignus odio ejus, quamdiu Deus illam non remittit; ratione autem malitiæ conversionis solum manet obligatus ad poenam, ita ut, si fingamus easum in argumento propositum, quod peccatum factum contra rationem non avertat a Deo, nec sit illi injuriosum, tale peccatum, postquam transiret actus ejus, non relinqueret in homine nisi obligationem ad poenam sensus, nec redderet illum dignum odii, sed solum vindictæ. Hoc imprimis col- ligo ex doctrina divi Thomæ variis in locis; nam 2. 2, quæstione 20, articulo tertio, ait,

*quod si posset esse conversio ad bonum commu- table sine aversione a Deo, quamvis esset inor- dinata, non esset peccatum mortale, quod etiam repetit in Quodlibeto quinto, articulo vigesimo, et aliis locis. At vero peccatum veniale, ut ipsem Sanctus docet, prima secundæ, quæstione octogesima nona, articulo primo, non relinquit propriam maculam in anima. Quod si aliquam imperfectam maculam re- linquit, solum est quatenus aliquo modo im- perfecto est aliqualis injuria et offendit Dei; ergo data illa hypothesi, quod peccatum nul- lo modo esset offensa seu injuria Dei, nullam maculam relinqueret, ac proinde transacto actu non maneret propria culpa habitualis, sed solum poenæ reatus. Ergo etiam nunc tota ratio habitualis peccati, ut est culpa, con- sistit in injuria Dei, quæ moraliter manet; qua remissa, omnino tollitur ratio culpæ, et homo desinit esse in peccato, etiamsi possit manere reatus poenæ temporalis propter con- versionem. Unde idem divus Thomas, in quarto, distinctione decima octava, quæstione prima, articulo secundo, quæstiuncula tertia, sic inquit: *In peccato duo sunt, scilicet, con- versio ad commutabile bonum, et aversio ab in- commutabili bono, et, secundum hoc, duo sunt effectus peccati: unus est indignatio Dei ad nos aversioni peccati respondens; alius est poena inordinatam conversionem ordinans.* Ergo ex mente divi Thomæ, seclusa aversione a Deo, peccatum non facit hominem dignum alia in- dignatione, vel odio, sed solo reata poenæ.*

22. *Probatur deinde ratione.* — *Probatur secundo ratione.* — Ratione præterea probatur primo, quia fieri nullo modo potest nec intelligi quod, remissa tota injuria Dei, ma- neat in homine aliquid culpæ; ergo signum est totam rationem culpæ habitualis in injuria Dei positam esse. Si ergo potest Deus per extrinsecam condonationem propriam injuriæ remittere, per illam etiam potest pec- catum quoad culpam omnino delere. Secun- do, quia alias sequitur non totum id quod in peccato habituali habet rationem culpæ tolli per remissionem Dei, sed aliqua ex parte tolli formaliter et efficaciter per actum homini- nis, non solum supernaturem, sed etiam naturalem, si per illum detestetur prius pec- catum, prout est contra rationem, seu contra naturam rationalem; consequens autem admitti non potest, tum quia Scriptura soli Deo tribuit perfectam et integrum peccati re- missionem; tum etiam quia ostensum est ac- tum hominis non esse causam formalem re-

missionis peccati, neque integre, neque ex parte, quod longe certius est de naturali detestatione praecedentis peccati.

23. *Quid intersit inter offensam Dei et malum in proprio genere.* — Tertio declaratur ratio diversitatis inter peccatum, ut est offensa Dei, vel ut est solum malum in proprio genere; nam esse injuriosum Deo inducit quamdam obligationem satisfaciendi illi, et quamdiu illa obligatio manet, censetur injury moraliter perseverare, et reddere hominem invisum Deo, et odio dignum; at vero peccatum, ut solum est contra propriam rationem seu rationalem naturam, licet, dum sit, sit deformitas quædam ipsius naturæ, postquam vero transit, non relinquit aliquam obligationem, nisi ad poenam. Neque etiam est necessarium ut voluntas maneat conversa, vel speciali modo conjuncta ad objectum circa quod peccavit, quia fieri potest ut peccatum nullum habitum vel dispositionem positivam in voluntate relinquat, vel licet relinquat, illa non habet rationem peccati, et præterea auferri potest ab homine sine actione ejus per solam non conservationem Dei. Nec etiam illa prior deordinatio peccati manet vere et proprie voluntaria de præsenti, quamdiu per contrarium actum non refutatur, sed solum manet denominatio de præterito, quod fuerit voluntaria, quæ satis est ut de præsenti sit peccator dignus poena propter illam voluntatem, non tamen est satis ut dicatur de præsenti velle quod antea voluit, nec actualiter nec virtualiter, quia non est proprium virtuale voluntarium sine aliqua consideratione et voluntate actuali quæ virtualiter aliam contineat. Igitur, eo ipso quod omnino cessat quis ab actuali peccato, incipit ipsi peccatum esse non voluntarium, esto non possit dici involuntarium, donec per contrarium actum refutetur, vel displiceat aliquo modo.

24. Quod si quis contendat manere voluntarium, vel habitualiter, vel secundum quamdam moralem durationem seu permanentiam, respondeo permanentiam habitualem, seclusa omni reali qualitate, seu dispositione, nihil esse nisi denominationem a præterito actu qui voluntarius fuit. Moralis autem permanentia tantum esse potest secundum quamdam imputationem, quæ tantum durat moraliter, vel ratione injuriæ cui est conjuncta, tanquam accessorum principali, vel propter reatum poenæ cui homo manet obnoxius propter priorem culpam actualem. Tamen, quia

et Deus potest injuriam suam condonare, et multo facilius poenam remittere, et consequenter non solum non inferre poenam, sed etiam tollere obligationem et dignitatem illius, tanquam supremus dispensator et iudex, ideo potest voluntate sua omnino tollere culpam quacumque ratione spectatam, non exigendo ab homine actum quo facta sit in voluntaria, sed expectando solum ut jam non sit voluntaria, quod per solam cessationem ab actuali peccato, sine aliquo actu positivo contrario, esse potest.

CAPUT XXIV.

AN REMISSIO VENIALIS PECCATI AD EFFECTUM FORMALEM GRATIA HABITUALIS SEMPER VEL ALIQUANDO PERTINEAT.

1. *Necessitas hujus capituli.* — De hac materia dixi late in tom. 4 et 4 tertiae partis, circa quæst. 4, art. 2, et circa quæst. 87 D. Thom.; tamen, quia ex modo remissionis peccati venialis non parum confirmantur aliqua quæ de remissione peccati mortalis diximus, et quia hæc remissio ad quamdam perfectionem, et quasi specialem modum justificationis pertinet, ad complementum hujus tractatus visum est aliquid de hac remissione dicere. De qua loqui possumus, vel de lege, et quasi ex natura rei, juxta materiæ capacitatem, vel de potentia absoluta, et hoc posterius magis derivat nostro instituto; tamen, quia ex priori pendet, de illo aliqua præmittemus.

2. *Tria supponuntur.* — Primo ergo supponimus peccatum veniale interdum remitti ex opere operantis, interdum vero ex opere operato per sacramenta, de quo late disputavi in tom. 4 tertiae part., disp. 12. Secundo, suppono peccatum veniale interdum remitti simul cum peccato mortali, scilicet, in ipsa prima justificatione, quando utrumque peccatum et sufficientem dispositionem contra illud invenit, interdum vero remitti solum, ut quando invenitur in homine justo. Unde fit tertio ut peccatum veniale nunquam remittatur nisi homini habenti gratiam habitualem, quia sine gratia sanctificante homo nihil facere potest, quo a Deo talem remissionem obtineat. Nam vel remissio futura est ex opere operantis, et sic debet vel supponere gratiam, vel illam infundere, quia si peccatum veniale remittitur simul cum mortali, necessaria est infusio gratiæ, sine qua mortale peccatum non remittitur; si vero peccatum

veniale solum per se remittitur, necessario supponit subjectum gratum et amicum, quia ab inimico nihil acceptat Deus in recompensationem aut remissionem alicuius offendæ, etiam minimæ, ut in eodem loco, disput. 11, late dixi. Si autem remissio fit ex opere operato per sacramenta, ratio sufficiens est, quod sacramentum non confert secundarium effectum, nisi cui confert primarium, et ita non remittit peccatum veniale, nisi conferendo gratiam. Unde si remittit illud simul cum peccato mortali, necesse est ut primam gratiam conferat; si vero remittit illud solum, necesse est ut et recipientem supponat justum, et non ponentem obicem sacramento, et consequenter quod augeat illius gratiam. Semper ergo remissio venialis peccati requirit gratiam sanctificantem in eo cui confertur.

3. *Assertio quarta in præcedenti dubio.* — *Opinio aliquorum.* — In uno sensu vera, in alio falsa est. — Nihilominus addimus quarto gratiam sanctificantem de se non esse propriam formam expellentem, seu formaliter conferentem remissionem peccatorum venialium. Probatur, quia non solum ex natura rei, verum etiam secundum legem ordinariam sunt compossibilia venialia peccata cum gratia. Nam de fide certum est per venialia peccata non amitti gratiam, et justos sæpe venialiter peccare, simulque justos perseverare, ac subinde gratiam non amittere; et e contrario sæpe contingit hominem habentem peccata mortalia et venialia, obtinere gratiam qua peccata mortalia remittuntur, et non venialia, quia potest esse dispositus ad priorem effectum, et non ad posteriorem. Et eadem ratione fit interdum ut homo justus in gratia crescat, et remissionem peccatorum venialium, quæ prius fecerat, non obtineat, quia potest actus esse proportionatus ad aliquod meritum gratiæ, et non ad remissionem venialis culpæ in alia materia commissæ, ut in dicta disputatione decima-secunda late dictum est. Verumtamen, licet ex natura rei hoc ita sit, nihilominus censem aliqui ex divina institutione aliquam gratiam sanctificantem esse formam expellentem formaliter peccata venialia, ut gratiam baptismalem, verbi gratia nimirum, quia statuit Deus ut gratia per baptismum data expelleret peccata venialia, si obicem non inveniret; idemque cum proportione dici potest de gratia absolutionis in sacramento poenitentiæ respectu venialium, quæ eidem absolutioni subjiciuntur. Quæ sententia quoad rem seu effectum vera est, nam talis remissio

vere confertur per talia sacramenta cum gratia propria illorum, ut in dicta disputat. decima-secunda declaratum est. Quoad modum vero loquendi videtur sermo minus proprius, quia nulla forma potest elevari ad præstandum effectum formalem quem natura sua præbere non potest. Unde si id intelligatur de physica causalitate formali, est plane falsum, quia gratia habitualis ex vi causalitatis physicæ, quam formaliter confert, neque primo expellit, nisi privationem sui, quam peccatum veniale non invexit; neque secundario exigit, et tanquam sibi debitam postulat remissionem peccatorum, nisi mortalium. At vero, lato et morali modo loquendo, admittit potest illa locutio, quatenus Deus statuit intuitu gratiæ, ut sic collatæ, condonare simul peccata venialia, si ex parte hominis resistiam non inveniat. Et quoad hoc etiam potest notari differentia inter peccata venialia quæ committuntur post gratiam obtentam, vel quibus gratia supervenit postquam commissa fuerunt et transierunt; nam illa peccata quæ gratiæ superveniunt, nunquam remittuntur ratione gratiæ præexistentis præcise spectatae, ut informantis; illa vero quibus supervenit gratia, cum illa et quodammodo per illam ex institutione remittuntur, quia solus effectus formalis ejus ad talem remissionem expectatur.

4. *Assertio quinta.* — *Duplex dubium.* — *Resolutio.* — Quinto, addendum est hanc remissionem peccati venialis secundum legem ordinariam non concedi sine actu peccatoris. Nam vel peccatum remittitur ex opere operantis, vel ex opere operato. In priori modo, manifestum est esse necessarium actum hominis cui fit remissio, quemadmodum ipsum nomen operis operantis præ se fert. Et ratio est, quia tale peccatum non remittitur eo ipso quod cessatur ab actuali opere; ergo expectatur ab homine, ut aliquid faciat, quo illius remissionem consequatur, et sit aliquo modo causa vel conditio libera ad obtinendam talem remissionem necessaria. Et hoc ipsum etiam postulat congrua ratio divinæ providentiae, ut voluntaria offendio sine voluntaria etiam satisfactione vel dispositione non remittatur. Et ita in hoc omnes convenient. Duo autem controvertuntur: unum est, quis actus hominis requiratur ad talem remissionem obtinendam? aliud est, in quo genere cause actus ille expellat peccatum veniale, scilicet, an in genere causæ formalis physice expellentis culpam veniale, etiam habitualem, vel in genere